כג: שום היתומים פרק שישי ערכין

ערב תנן הקדש תנן לוקח מהו. תימה לרבי וכי לא ידע שבכל הש"ס דלאסה גוזה כתובתה מן הלקוחות כפ"ז[1] והרבדרבי דאמרי נמי לא נגיע אמתי אינה גוזה מן הלקוחות ושמא י"ל שמכר נכסיו וגירשה מיד לכך היה חושש משום קינוטיא אבל אם היה המכר קודם הרכה מן הגירושין שגירשה לאחר זמן לא היינו חוששין מן הקינוטיא:

הפודה פודה. לפרש"י משמע דהיינו האי דמפרש אמר כך הקדים תשעים והיה מוכו מנה מוסיף עוד דינר ואין הלשון משמע כן לפיכך נראה לפרש דהכא מיירי שאין במוכו כנגד הנכסים אלא מיירי כגון הקדים מאה והיה במוכו ל' מנה וה"פ הפודה כל הרוצה לפדות יפדה מן ההקדש ויתן כנגד המותר שהנכסים יתירים על המוכו ואילו כל הנכסים לחולין ע"כ שהרי כנגד המוכו לא חל ההקדש והיה נראה שפדה הכל ולא אמרי' שיצא הקדש בלא פדיון והפודה יתן לאשה כתובתה או לבעל חוב:

מוסיף עוד דינר בו'. פירש"י בעל חוב יוסיף להלוותו דינר ופודה הנכסים האלו משמע לפירושו שהבעל חוב עצמו פודה ואין לשון המשנה משמע כן דקתני על מנת ליתן כו' לכן נראה לפרש שהלוה יוסיף להלוות[2] עוד דינר ופודה הנכסים האלו כדי ליתן לאשה כתובתה ובעל חוב מוכו: **משום** דר' אבהו. מכאן מביא רש"י[3] ראיה דהא דאמר רבא (כתובות דף עו:) הקדש מפקיע מידי שיעבוד דוקא הקדש דקדושת הגוף דחמיר אבל קדושת דמים לא הא הכא דמן[4] הדין אין הקדש חל על הנכסים כיון דמשועבדים הם ואין לריך פדיון אלא משום דר' אבהו אלא יאמרו כו' ופפק ביה מורי אם הלוה אין לו כו' אם מטלטלין דהייט קדושת דמים והקדישן הלוה אם יחול הקדש אם לא דולחי אם מכרן המכר ולא יפוים המלוה מיד הלוקח לפי שאין שיעבוד המלוה על המטלטלין אבל הקדש פפק הוא אם יחול עליהן ואין לזוכים מהא דפרש"י אהא דאמר רבא (כ"ק דף לג:) עשה שורו אפותיקי והקדישו אין כ"מ גוזה הימנו דדוקא קדושת הגוף הוא דמפקיע מידי שיעבוד אבל קדושת דמים לא משמע אפי' מטלטלין אין ההקדש חל עליהן אם הוא קדושת דמים אין זו ראייה דאפשר להעמידה כגון שהקנה למלוה מטלטלי אגב מקרקעי דכה"ג חל שיעבוד המלוה על המטלטלין כדאיתא ס' מזקק הכמים (כ"ב מד:) ואפי' מן הלוקח יגבה כו' ונראה דמתני' מיירי בכל נכסי בין מקרקעי בין ממטלטלי וקאמר דלא יחול ההקדש ואין לריכין פדיון אלא משום דר' אבהו[5]:

ואם לאו אינו פודה. פירש רש"י ואם לאו דמוכו יוחר מהקדישו אלו מדעתא דהכי אחפיה ליה עליו הלכך לא נגי מהקדש ל"א ואם לאו אינו פודה אלא נגא פדיון יקח והראשון שמעתי ואם הקדשו כלום: **עד פלגא.** יש לישבו כשני לשונות דכיון שאינו[6] שוה אלא בגיר מפלגא ולא אמרינא אמרה אלא בשוה אלא בגיר מפלגא לא חל הקדש עליו ולא שייך שמא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון:

עין משפט נר מצוה

יח א ב מיי' פכ"ה מהלכות מלוה ולוה הלכה ו ועיין בהשגות ומה"מ ופיי"ו מהלכות אישות הלכה ט טוש"ע אה"ע סי' קז סעיף ו ז:

יט ג מיי' פכ"ה מהלכות מלוה הל' כ טוש"ע ח"מ סי' קכט סעיף ב:

כ ד מיי' שם הלכה ו ופיי"ו מהלכות אישות הלכה ט ופיי' בהשגות ומה"מ טוש"ע אה"ע סי' קז סעיף ו:

כא ה מיי' פי"ו מהלכות אישות הלכה י טור ש"ע שם סעיף ט:

כב ו מיי' פ"ז מהלכות ערכין הלכה יד:

כג ז ח מיי' שם הלכה טז:

כד ט מיי' פ"ג מהל' ערכין הלכה (יד) טו ובכ"מ מלגם ס"מ פרק ט דף קלו.):

כה י מיי' שם הלכה ח:

כו (מיי' פ"ו שם הל"ג):

לעזי רש"י

דלדורי"ש [דולדורי"א]. מעצד [מגין גרון]. שייג"א [שיר"א]. משור.

רבינו גרשום

כדאמר לקמן): קבלן הוה. כגון שהתפיסה לה בעלה כתובה בשעת נשואיה והיא נתנה לחמיה הוה האמין לבנו ולכך היה משועבד א"נ שאמר לה חמיה הן לבעליך ואני קבלן: אע"ג דלית ליה נכסי לווה. בשעת קבלנות משעבד עצמו בפקומו הלכך יכולה לגבות כתובה מחמיה: מאי איכא למימר. דקא ס"ד דרב הונא לא הוו ליה נכסי כשעה [שנעשה] אביי קבלן ולא נשתעבד. ואיבעיא אימא אבא לגבי בריה משעבד נפשיה לסיהרי קבלן ואע"ג דלית נכסי לבנו: [קבלן רב"ח. דאמר למלוה תן לו ואני קבלן: דברי הכל משתעבד. דנעשה כמו שקבל מיד המלוה הממון]: מצוה היא דעבד. שנוקק להשיאן לזווגן ולא מידי חסרה [לאשה] שלא קבל מידה כלום אלא דבור בעלמא אמר לה: ההוא גברא דובינהו לנכסיה. בלא דעת אשתו: [וקא נרשה לדבריתה. והיתה רוצה לגבות כתובה מן הלקוחות: ערב תנן המגרש תנן הקדש תנן. שצריך להדירה הנאה דחיישינן שמא עשו קנוניא: לוקח מהו. כי צריך מוכר המגרש להדירה הנאה דחיישינן שמא עשו קנוניא על הלקוחות: תנא כי רוכלא כו'. כלומר ה"ה ללוקח: דלא תנן לא תנן. לוקח שלא שנינו שיהא צריך להדירה אין מדירה: משום דווחא דהקדש. נזקקין להדירה: ערב נמי משום רמצוה עבד. שזווגן משום הכי נזקקין להדירה שלא [יהא] אדם נמנע מלעשות מצוה: דכל חד וחד. שהוא נשוי מידע ידע דנכסיו משועבדין לכתובת אשתו אמאי יכין האי לוקח שלא מדעת אשתו הלכך אין נזקקין להדירה: אין האשה יכולה לגבות כתובתה מן ההקדש. להדיא דאין הקדש יוצא בלא פדיון והקדש נמי לא חייל עלייהו דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו: אלא הפודה פודה כו' כלומר הדורה לפדות אלו נכסים יכול לפדות כדבר מועט על מנת ליתן לאשה כתובתה כו' וכיצד פודה כדבר מועט כגון מנה מוכו ל' מנה מוסיף הכ"ח עוד דינר ופודה את ההקדש כאילו דינר ע"מ כו' אע"ג דאיכא למימר הואיל ולא הוי כנגד מוכו לא ליפוק לחולין: ואם לא היה חובו כנגד הקדשו שחובו היה יותר אינו פודה הואיל דצריך להמתין שאין לו מהיכן לגבות אותר מותר הכי נמי יתמין מכל החוב עד שיהא לו ללוה נכסים אחרים ואינו גוטה כלום מן ההקדש: ורבנן. דמתני': עד כמה. כלומר כמה יהא הקדש פחות מחובו שישאר כ"ח להוסיף לו דינר וליטלו: עד פלגא. עד שיהא ההקדש אפילו כנגד מחצית חובו אבל אם הוא פחות מחצי חובו הואיל דצריך להמתין (מן) ובב חובו יתמין לכל החוב עד שיהא ללוה ויניח להקדש את שלו: (לו נותנין כסות זמנין אבל לא לאשתו ולא לבניו: מעצרין. עמדו צמר של שוורים: היה לו מין אחד מרובה. כגון שהיה לו הרבה מעצרין ומפיק אחד מינא כגון שאין לו אלא מגירה אחת אין אומרים יכסוו מן המעצרין שיש לו הרבה ויקח לו מן המינא כדי שיהו לו שתי מגירות: וכל שיש לו מן המינא אלא עצמו ולא יותר הואיל ולא היה קודם לכן אלא אחד: מעלין לו תפיליו. נוטלין ממנו תפיליו שאף הן קרוי נכסים):

מסורת הש"ס

א) גיטין מט: ב"מ קעד:. ב) [ב"ל תפארה]. ג) [גיטין נב. ס"ק]. ד) פסחים לא:. ה) [ב"ק נב:]. ו) [לקמן לג:]. ז) [מוס' ס"ד ה"ג]. ח) [לעיל כח.]. ט) [ע' תוס' ב"מ קיג: ד"ה מטבע]. י) [ל"ל מעכלין]. כ) [לעיל יח.]. ל) [ב"ק קכ: ב"מ קנא.]. מ) [ר"ס"ק גרס ירק פפק לתמה]. נ) [נדל"ל לעיל יח.]. ס) [נפסחים לא.]. ע) [ובשאר דוכתי]. פ) [מסמא דמן ל"ק]. צ) [ועי' ריטבא תוס' גיטין מ: ד"ה הקדש נכסיו תוס' ב"מ מד: ד"ה מרובה]. ק) [שה אלא פלגא ולא ולא ל"ק].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ויחיה וכו' אם כבון שקלמו: (ב) ד"ה אם מוכו וכו' דהשתא וכו' אלו מדעתא דהכי נכסי אחפיה אלא מתני' דמוכה:

מוסף רש"י

ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד. מדת דערב בעצמה הוא ושוד לאו מידי הקרה שלא הוקלקה כלום מכלה (גיטין מט:). קבלן דבעל חוב. תרמי לאיזה אישה אישה, אלא דקבלן הוא ושוד בחסרים מסוגת (שם ב.). לית ליה לא משתעבד. דלא נמר מלוה לאשה כל נפשיה אלא אלא פטומי מילי אינה לאספרד (ראב"ם ב"ב קעד:). מצוה קבעיד. אמסגר נוזיונו אין דעתו לפרוע הנכרנות. אבל מתכרן לאוזן, אע"ג ערבות זו מתרלין ולא מידי מסרה לאשה. דאם שב ליתחב בן דו ולנוכחה נתנתו (שם). כי רוכלא. רוכל, מוכר בדרוות של כפים (גיטין לג.). המחזר על הטירות בפרגמטיות שלו ומולך ומכרין ומוזה יש לו מחנין וטוטות וקנטרות. ה"ג ליתיבו ונילל (ב"ד כא.). מוסיף עוד דינר. דלאחמו דינר יכול לפדות אפילו שוה אלף זוז (נדרים סו:) מוסיף מלוה זה על מלאתו דינר, ופודה את הנכסים האלו. מיד הקדש כדינר זה ויטלו כמוכו. ואע"ג דאמר רבא (כתובות עו:) הקדש מפקיע ושמרוב מפקיעין מידי שעבוד, דוקא קדושת הגוף לאמר רבא, כגון קונמות לו בהמה לקרבן לו בגד שפיכלו על המת, כי הכא דיגמות (שם:) גבי אינשלא דמיגלא דפיכסה אמרי אינמי שיש בעשבעד לאמרתא אמרה דאמר רבא קדושת מיגמא, אבל קדושת דמים לא אמרינן (פסחים לא.). שלא יאמרו כו'. נראה שמא יאמרו הקדש בחור יוצא לאולן בלא פדיון (ב"ק לג.). חייבי ערכין ממשכנין אותן. דכיון דלאו לכפרה אתי מסרו ליה (שם מ.). נותן לו צמרו. נמד בקר דהיא פרגעתו (לעיל יח.). מעלין לו תפיליו. אלה המעות ויתן בפעולה להקדש. מעלין, שמין (ב"ק קב:). כלומר אף תפיליו הקדש ומעלין לו בדמים ומיתן בשוייהן (רשב"ם ב"ב קמא.).

שיטה מקובצת

א) דאחמר ס"א אחמר: ב) ליה נכסי משעבד חיבת נמי נמחק: ג) מירי חסרה אות י' נמחק: ד) מאי טעמיה אות א' נמחק: ה) מירי חסרה אות י' נמחק: ו) לאשה כתובתה אות כ' נמחק: ז) חובו. בליון נראה מדלא אמר מוסיף דינר אלא בסיפא משמע דרישא לא צריך ומיירי שהנכסים שהקדישם הם יתירים על הכתובה והחוב הלכך הפודה פודה כל הנכסים ע"מ ליתן לאשה כתובתה ולבע"ח את חובו המותר המדים יתן להקדש ואין צריך להוסיף דינר כיון שיש בפדיון מעות להקדש לא אמרו הקדש יוצא בלא פדיון והכל פדיון אחד חלקן הכתובה והחוב נפרה אגב חלק ההקדש אבל סיפא דהקדש חשעים מנה והחוב מאה מנה (צריך להוסיף דינר) ואין להקדש כלום ואמרו הקדש יוצא בלא פדיון (צריך להוסיף דינר). הרא"ש ז"ל: ח) הקדש בחשעים מנה. עיין השובת הרשב"א סי' תרי"ח: ט) הקדש בחשעים מנה וכו' מתניתין: י) ואם לאו אינו פודה. פרש"י אינו גוטה. מן ההקדש דלאו אדעתא דהכי אוזופיה אלא המנינה הימנה ולא נראה לי דבכמה מקומות אשכחן דטורף מן הלקוחות אע"ג דאינו שוה כנגד חובו לא אמרינן המנינה הימנה ועוד הרי ליה למימר ואינו גוטה ופי' ל"א ואינו פודה אלא בלא פדיון יקח ואינו נראה לי עיקר ולי נראה עיקר ה"ס אם היה חובו כנגד הקדשו פודה מרובה ומוסיף דינר ופודה לפי שדרך כל פודה הקדש מוסיף על כדי שיוו ופודה שלא יבא להנות מן ההקדש כדאמרינן בפרק הזהב גבי מעשר שאי אפשר לו לאדם לצמצם מעותיו וכשחובבו כנגד הקדשו הוא מוסיף על חובו מעט שלא לפדות בצמצום הואיל ויוד הקדש זה לתורת פדיון צריך לכלול ולפדות את הכל אבל אם החוב מרובה מן הנכסים אינו פודה ולוקח בלא פדיון כיון שהחוב מרובה ולא יבדו הנכסים לתורת פדיון ולא שייך למימר שמא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון כיון שהחוב מרובה מן הנכסים וכולן משועבדים לחובו. הרא"ש ז"ל בתוספותיו: יא) עד פלגא. בליון שעד כאן דגליין בשמתת קרקעות דראמרינן בפרק אלמנה ניזונית גבי שום היתומים ונבי אונאת קרקעות שעד כאן קיים הסקה הלכך יש לחוש שיהו סבורין שצריך פדיון שאין דה יותר משוה בשוה ויתמהו אם לא יפדהו ולוקח בלא פדיון כיון שהחוב מרובה הרא"ש ז"ל בתוספותיו: יב) אותן ונתנין: יג) שני מגצרין: יד) רבי אלעזר: טו) אין אומרים לו לסבור מן המרובה וליקח לו מן המרובה: טו) קא יהבא זוזי אות ה' נמחק: יז) עלייהו דאין אדם אות ת' נמחק: יח) דהשתא איכא למימר דכי אוזופיה: ט) דהיומיה דימנה אות מ' נמחק: כא) פלגא אפילו לא שוה אלא פלגא דיש לך אדם עשיר שקונה קרקע פי שנים בשווייה אבל: כב) מטה הנגדליו ותפילין: כג) בקר שלא הן: כד) לו תפילין בדמים ופורה: כה) נהרדעאי ורב ספא: כו) יגבה ואומר דמתני':

מסורת הש"ס

יט) [ב"ל תפארה]. ג) [ניטין לג. ס"ק]. ד) פסחים לא:. ה) [ב"ק נב:]. ו) [לקמן לג.]. ז) [מוס' ס"ד ה"ג]. ח) [לעיל כח.]. ט) [ע' תוס' ב"מ קיג: ד"ה מטבע]. י) [ל"ל מעכלין]. כ) [לעיל יח.]. ל) [ב"ק קכ: ב"מ קנא.]. מ) [ר"ס"ק גרס ירק פפק לתמה]. נ) [נדל"ל לעיל יח.]. ס) [נפסחים לא.]. ע) [ובשאר דוכתי]. פ) [מסמא דמן ל"ק]. צ) [ועי' ריטבא תוס' גיטין מ: ד"ה הקדש נכסיו תוס' ב"מ מד: ד"ה מרובה]. ק) [שה אלא פלגא ולא ולא ל"ק].

מוסף רש"י

ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד. מדת דערב בעצמה הוא ושוד לאו מידי הקרה שלא הוקלקה כלום מכלה (גיטין מט:). קבלן דבעל חוב. תרמי לאיזה אישה אישה, אלא דקבלן הוא ושוד בחסרים מסוגת (שם ב.). לית ליה לא משתעבד. דלא נמר מלוה לאשה כל נפשיה אלא אלא פטומי מילי אינה לאספרד (ראב"ם ב"ב קעד:). מצוה קבעיד. אמסגר נוזיונו אין דעתו לפרוע הנכרנות. אבל מתכרן לאוזן, אע"ג ערבות זו מתרלין ולא מידי מסרה לאשה. דאם שב ליתחב בן דו ולנוכחה נתנתו (שם). כי רוכלא. רוכל, מוכר בדרוות של כפים (גיטין לג.). המחזר על הטירות בפרגמטיות שלו ומולך ומכרין ומוזה יש לו מחנין וטוטות וקנטרות. ה"ג ליתיבו ונילל (ב"ד כא.). מוסיף עוד דינר. דלאחמו דינר יכול לפדות אפילו שוה אלף זוז (נדרים סו:) מוסיף מלוה זה על מלאתו דינר, ופודה את הנכסים האלו. מיד הקדש כדינר זה ויטלו כמוכו. ואע"ג דאמר רבא (כתובות עו:) הקדש מפקיע ושמרוב מפקיעין מידי שעבוד, דוקא קדושת הגוף לאמר רבא, כגון קונמות לו בהמה לקרבן לו בגד שפיכלו על המת, כי הכא דיגמות (שם:) גבי אינשלא דמיגלא דפיכסה אמרי אינמי שיש בעשבעד לאמרתא אמרה דאמר רבא קדושת מיגמא, אבל קדושת דמים לא אמרינן (פסחים לא.). שלא יאמרו כו'. נראה שמא יאמרו הקדש בחור יוצא לאולן בלא פדיון (ב"ק לג.). חייבי ערכין ממשכנין אותן. דכיון דלאו לכפרה אתי מסרו ליה (שם מ.). נותן לו צמרו. נמד בקר דהיא פרגעתו (לעיל יח.). מעלין לו תפיליו. אלה המעות ויתן בפעולה להקדש. מעלין, שמין (ב"ק קב:). כלומר אף תפיליו הקדש ומעלין לו בדמים ומיתן בשוייהן (רשב"ם ב"ב קמא.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com